ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓު

[2022] SC 17

2022/SC-A/26

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ހޒދ

ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝާ ޝުޖޫން މުޙައްމަދު

ފަނޑިޔާރު ޢަލީ ރަޝީދު ޙުސައިން

ފަނޑިޔާރު ޑރ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް

ނިމުނު ތާރީޚު

16 މާރޗް 2022

އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ

2022/HC-B12/14

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ޤާނޫނީ ވަކީލު: ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ހުސައިން

ސާމީ

ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އާދަމް އަމްރޫ

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް

ދނހ

ޤާނޫނީ ވަކީލު: އިސްމާޢީލް މުޙައްމަދު،

ޗެބަލް ލީގަލް ސޮލިއުޝަންސް

ދިނާއި - ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމި ގޮތް - ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާއާއި 1-59 ވަނަ
މާއްދާ - ކުޑަކުދިން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމާ ގުޅޭގޮތުން ޤާނޫނުން ފަރާތްތަކަށް ލިބިދީފައިވާ އިޚްތިޔާރުގެ ބޭނުންކުރުން

ފިހުރިސްތު

ފަނޑިޔާރު އާއިޝާ ޝުޖޫން މުޙައްމަދުގެ ރައުޔު 2

ތަޢާރުފު 2

މައްސަލައިގެ ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތް 2

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނިންމުން 6

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ނުކުތާ އަދި އޭގެ ރައްދު 7

ފަނޑިޔާރަށް ލިބިދޭ އިޚްތިޔާރު އަދި އިޚްތިޔާރުގެ ބޭނުން ހިފަންޖެހޭ ގޮތް 10

ނިންމުން 17

ފަނޑިޔާރު އަލީ ރަޝީދު ހުސައިންގެ ރައުޔު 18

ފަނޑިޔާރު ޑރ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްގެ ރައުޔު 18

ޙުކުމް 18

بسم الله الرحمن الرحيم

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަނަމ

[2022] SC 17

ފަނޑިޔާރު އާއިޝާ ސުޖޫނާ މުޙައްމަދުގެ ޝަރުޙު (ފަނޑިޔާރު އަލީ ރަޝީދު ޙުސައިން އަދި ފަނޑިޔާރު ޑރ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް ތާއީދު ކުރައްވާފައި)

ތަޢާރުފު

1. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/14 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށްޓަކައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތް" ނުވަތަ "ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް") ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން، މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/26 ޤަޟިއްޔާއިން ބެލި އިސްތިއުނާފީ މައްސަލައެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވަނީ [ނަމާއި، އެޑްރެސް އަދި އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު އުނިކުރެވިފައި] (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް" ނުވަތަ "އަނަމ") ގެ މައްސަލައެވެ.

މައްސަލައިގެ ކުރިން ހިނގާފައިވާ ގޮތް

2. އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ކުއްޖާ، އިބްރު މިހާރާ ބައިވެރިވެގެން 13 (ތޭރަ) އަހަރުގެ ކުޑަ ފިރިހެން ކުއްޖަކު ތަރިނުކޮށް، އެ ކުއްޖާގެ ނުރުހުމުގައި އެ ކުއްޖާ ތަނެއްގައި ހިފަހައްޓައި، އެ ކުއްޖާއަށް އަނިޔާކޮށް މަޖުބޫރުކޮށް، އެ ކުއްޖާގެ ހަށިގަނޑު ފޮނިބަކަރުގައި، މުދަލު ފޮނިޔާތާކާއިވާ ކަމެއް ތަކުރާރުކޮށްފައިވާ މައްސަލައިގައި، އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ކުއްޖާ ހައްދުކުރުމަށް ޝަރީޢަތުން ވަކި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުން ބަންދުގައި ބަހައްޓާ މުއްދަތުގެ އަމުރެއް ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވެއެވެ.[1] އަދި އެ

[1] ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 147/(42,43,44/Jv-C/2021)SHB/2021/01 (26 އޮގަސްޓު 2021) "ކޯޓު އަމުރު"

އަމުރު، ޤާނޫނު ނަންބަރު 18/2019 (ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނު) ގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައި ބަޔާންކުރާ ފަދައިން، ކޯޓުން 15 (ފަނަރަ) ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ޖާރީކޮށްފައެވެ.

3. އިސްވެ ބުނެވުނު އަމުރުގެ ދަށުން އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ކުއްޖާ ބަންދުކޮށްފައިވަނީ ކ.ހިންމަފުށީ އައްސޭރި ޖަލުގައި ޤާއިމުކޮށްފައިވާ ކުޑަކުދިންނަށް ހާއްސަ ޖަލުގައެވެ. މި ޖަލުގައި އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ކުއްޖާ ބަންދުގައި ހުއްޓާ، ހިއުމަން ރައިޓްސް ކޮމިޝަން އޮފް މޯލްޑިވްސް އިން ތައްޔާރުކުރި މައްސަލައާއި ނިސްބަތް ގުޅޭ ރިޕޯޓުގައި މި ޖަލަކީ ކުޑަކުދިން ބަންދުކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ތަނެއް ނޫންކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާތީ، ޖުވެނައިލް ކޯޓުން އެކަންކަން އިތުރަށް ބެލުމަށް، އެ ޖަލަކީ ކުޑަކުދިން ބަންދުކުރާ ޖާގަތަކުގައި ހުންނަންޖެހޭ ކަމަށް ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާހަދާތަކުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ މިންގަނޑުތަކާ އެއްގޮތަށް ހުރި ތަނެއް ނޫންކަމުގައިވާނަމަ، އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ކުއްޖާ ޝަރުޠުތަކާއެކު ގޭބަންދަށް ބަދަލުކުރުމަށް ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވެއެވެ.[2]

4. އެފަދައިން ޖުވެނައިލް ކޯޓު އަމުރު ނެރުނު ފަހުން، ކުޑަކުދިން ބަންދުކުރާނެ ޑިޓެންޝަން ސެންޓަރު ކ.ހިންމަފުށީގައި އަލަށް ޤާއިމުކޮށްފައެވެ. އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ކުއްޖާ ގޭބަންދަށް ބަދަލު ކުރަން ނިންމި ޙާލަތު ބަދަލުވެފައިވާތީ، ކ.ހިންމަފުށީގައި ޤާއިމުކުރެވުނު ޑިޓެންޝަން ސެންޓަރުގައި ކުއްޖާ ބަންދުކުރަން ދިނުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ޖުވެނައިލް ކޯޓުގައި އެދިފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 147-B4/AM/2022/03 (06 ފެބުރުއަރީ 2022) "ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުން ނިންމުމުގެ" އިން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ކުއްޖާ ގޭބަންދަށް ބަދަލުކުރުމަށް ނިންމުމަށް ބަދަލެއް ނުގެނައުން ކަމަށެވެ.

5. ޖުވެނައިލް ކޯޓުން މިފަދައިން ނިންމާފައިވަނީ، އަންނަނިވި ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށެވެ.

[2] ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 147-B4/(42,43,44-2021)AM/2021/01 (09 ނޮވެންބަރު 2021) "ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުން ނިންމުމުގެ ރިޕޯޓް"

5.1 09 ނޮވެންބަރު 2021 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން، ކުށްކުރިންގެ ޖިނާއީ މައްސަލައެއް ބެލުމުގައި ޤަވާއިދު ކޯޓުން އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ ގަވާއިދުގެ 72 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ކޯޓުގެ އިސްތިއުނާފުކުރަން ކޯރުމު 15 (ފަނަރަ) ދުވަހަކުން ކުއްޖާގެ ބަންދު މުއްދަތުކުރަން އަޅުއަހުރުން ބޭއްވިފައިވާއިރު، އެއިން ކޯރުމު އަޅުއަހުރުމުގައި ކޯޓުން ކޯރުފައިވާ އަމުރާ ދެއްކުމަށް ދަޢުވާލިބޭ ކުއްޖާ ގެ ބަންދު ދަމަހައްޓައި ދިނުމަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން އެދިފައިވާކަން؛

5.2 ދައުވާ ލިބޭ ކުއްޖާގެ މައްސަލަ ކޯރުފައިވާ ޝަރުޢީކޯޓާ، ޒިލާފުވެފައިވާކަމުގެ މައުލޫމާތެއް އަދި މުޖުތަމައަށް ނުރައްކާވެފަދަ ކަމެއް ކުއްޖާ ކޯރުފައިވާކަން އަދި ހެކިންނަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ އަމަލެއްކޯރުފައިވާކަމުގެ އެއްވެސް މައުލޫމާތެއް ކުއްޖާ ގެއަށް ބަދަލުކުރި ފަހުން ލިބިފައިނުވާކަމަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން، ޖެހޭބަދަލުތަށް އަދި ޤަވާއިދު ޖަސްޓިސްއިން ބަންދު މުއްދަތުކުރަމަށް ބޭއްވުނު އަޅުއަހުރުމެއްގައި ފާހަގަކޯރުފައިވާކަން؛

5.3 އާންމު ޖިނާއީ މައްސަލައެއް ޒިލާފަށް ކުރުކުރި ކުށަކުރިން މައްސަލަތަކުގައި، ކުރުގެ ތުހުމަތުގައި ކުރިން ބަންދުކުރުމުގައި ދެ ގޮތަކަށް ފަސޭލާކަށް ނިންމިދާނެކަން ކުށަކުރިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ 59-1 ވަނަ މާއްދާއި، ކުށަކުރިންގެ ޖިނާއީ މައްސަލައެއް ބެލުމުގައި ޤަވާއިދު ކޯރުން އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ ގަވާއިދުގެ 74 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 2 ވަނަ ނަންބަރުން އެނގެން އޮންނަކަން؛

5.4 ކ.ހިންމަފުށިގައި ކުއްޖާ ބަންދުކޯރުފައިވާ އައްސޭރި ޖަޒީރާ، ކުށަކުރިން ބެހެއްޓުމަން އެކަށީގެން ނުވާ ޖަގަހެއް ކަމަށް ކޯރުގެ ސަމާލުކަމަށް އަރުވާ ހަމައިން، ކުއްޖާ ބަންދުން ދޫކޮށްލުމުގެ ބަދަލުގައި، ގޭގައި ބަންދުކުރުމަށް ކޯރުން އަމުރުކޯރުފައިވީ، ފާސިދުން ފަސޭހާކަން ލިބިދޭ އިޖްތިމާޢީއެއްގެ ދަރުނަކަން؛ އަދި ގޭގައި ބަންދުކުރުމަށް ނިންމާފައިވީ، ޝަރީޢަތުން ޒިކުރުއް ކުރަނޑުން ނުވަތަ ޝަރީޢަތުން ވަކި ގޮތަށް ކަނޑައަޅަން ނުހަމަޖެހޭ

ޖަލުގައި ބަންދުކުރުމަށް ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ކޮށްފައިވާ އަމުރުގައި، ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސަބަބުތައް އެގޮތުގެ މަތިން ދިމިއްޓަ ކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ބުރަވެވޭކަން؛ އަދި

5.5 މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ކުރެކުއްޖާ ޖަލު ބަންދުގައި ގާތްގަނޑަކަށް 05 (ފަހެއް) މަސް ހުރަކަށްފައިވާކަމާއި، ޝަރުޢީދަޢުވާއުކު ގޭގައި ބަންދުކުރުމަށް ކޯޓުން އަމުރުކުރިފަހުން، ގާ ބަންދުގައި ގާތްގަނޑަކަށް 03 (ތިނެއް) މަސް ދުވަސް ހޭދަކޮށްފައިވާކަމާއި، އެ މުއްދަތުގައި ކުއްޖާގެ ފަރާތުން ކޯޓުން ބަންދުކުރައްވާ އެއްވެސް ޝަރުތަކާ ޚިލާފުވެފައިނުވާކަމާއި، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވާފަދަ އަމަލެއް ނުވަތަ ހެއްކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވާފަދަ އެއްވެސް ކަމެއް ކޮށްފައިނުވާކަމާއި އެފަދަ އަމަލެއް ނުވަތަ ކަމެއް ކުރަން އުޅޭ ކަމުގެ އެއްވެސް މަޢުލޫމާތެއް ލިބިފައިނުވާ ކަމަށް ދައުލަތުންނާއި، ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްގެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާއިރު، ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވޭ، ކުއްޖާ ގޭގައި ބަންދުކުރުމަށް ކޯޓުން ނިންމި ޙުކުމް ބަދަލުކުރައްވައިދިނުމަށް، ގޭގައި ބަންދުކޮށްފައި ހުރި ހުކުމަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާއާއި ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާއާއި ޝަރީޢަތްކުރާ ބައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގެ މަޤްޞަދަށް އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިން، އެ މާއްދާތަކުގައި ބަޔާންކުރާ ސަބަބުތަކަށްޓަކައި ކަންކަމާ ކުޑަކުދިން ބަންދުކުރުމަށް ޤާނޫނުން ފަސޭހަކަން ލިބިދޭ އިސްތިސްނާއެއްކަމަށްވާތީ، ބެލެވިދާ ސަބަބުތަކަށްޓަކައި ކުއްޖާ ގޭބަންދުގައި ހުރި ހުކުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް އޮތްކަމަށް ނުފެންނަކަން.

6. އިސްވެ ބަޔާންވުނު ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުން، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން، އެ މައްސަލަ ބަލާފައިވަނީ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/14 ޤަޟިއްޔާއިންނެވެ. އަދި އެ މައްސަލަ ބެލި ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ

އިއްތިފާޤުން ނިންމާފައިވަނީ، ޖެނަރަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 147-B4/AM/2022/03 "ބަންދު މުރާޖަޢާކުރި ނިންމުމެއް" އިން ނިންމާފައިވާ ނިންމުން ބަދަލު ކަމުގައެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނިންމުން

7. އިސްވެ ބަޔާންކުރި ފަދައިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްކަން އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/14 ފަސިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

7.1. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ކުއްޖާއަކީ ބަންދުން ދޫކޮށްފައިހުރި ކުއްޖެއް ނުހުންނާކަމާއި، މި ކުއްޖާ ހުރި ގޮތަށް ބަންދުކުރުމުގައިކަމާއި، ކުއްޖާ ބަންދުގައި ހުރިކަމާމެދު އެއްވެސް ފަރާތަކުން އިންކާރުކޮށްފައި ނުވާކަން؛

7.2. ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި ހައްޔަރުކުރާ ބާޣީ މީހުން ބަންދުކުރުމުގައި އަމަލުކުރުވާ އުސޫލުން ކުށުގެ ތުހުމަތުކުރާ ކުޑަކުދިން ހައްޔަރުކުރުމުގައި ނުވަތަ ބަންދުކުރުމުގައި އަމަލުކުރަން ވިސްނުމަކީ ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދުތަކާ އެއްގޮތް ކަމެއް ނޫންކަން؛

7.3. ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙާލަތްތަކަށް ނުވަތަ ޙާލަތެއް އޮތުމަކީ، ކުޑަކުއްޖަކު ބަންދުކުރުން ލާޒިމުކުރާ ކަމެއް ނޫންކަމާއި، އެފަދަ ޙާލަތްތަކުގައިވެސް ކުޑަކުއްޖަކު ބަންދުކުރަންވާނީ، މައްސަލައިގެ ވަޒަންކޮށް އެންމެހައި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ބަންދުކުރުން ނޫން ގޮތެއް ނެތިގެންކަމާއި އެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަށް ބަލާއިރު އެނގޭކަން؛ އަދި

7.4. އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ކުއްޖާއަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށުގެ ބާވަތަށާއި، ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވާނެކަމަށް، އަދި ހެއްކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ އިހުތިމާލު އޮތް ކަމަށް ބެލިނަމަވެސް، އެކަން އެފަދައިން އޮތް ކަމަށް ބެލެވުމަށް، ކުއްޖާގެ ޙާލަތާއި

މައްސަލައިގެ ވަރައިގެންވާ އަނގުރައި ކަންކަމަށް ބަލައި ކުއްޖާ ގޭގައި ބަންދުކުރުމަށް ޙުކުމް ގޮތުން ހުރަސްއަޅާކަމެއް ނޫންކަމާއި، ކުއްޖާ ގޭގައި ބަންދުކުރުމަށް ތަސްދީޤާރަށް މަޞްލަޙަތައިވާ އިޖްތިހާދު ނެގިގެންދާކަމުގެ ނޫންކަން.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ނުކުތާ އަދި އޭގެ ރައްދު

8. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/14 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާ ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ނޫނުކަމަށް ބުނެ އެ ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށްޓަކައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ 01 (އެކެއް) ނުކުތާއެވެ. އެއީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/14 ޤަޟިއްޔާ ނިންމުމުގައި ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނުގެ 1-59 ވަނަ މާއްދާ މާނަކޮށްފައިވަނީ، އެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ ބާރު ގެއްލޭގޮތަށް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

9. މި އިސްތިއުނާފު ނުކުތާ ތަޙުލީލު ކުރުމަށް، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކަށް ބަލައިލުމުން، މިފަދައިން އެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/14 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ 28 ވަނަ ޕެރެގްރާފުން 30 ވަނަ ޕެރެގްރާފަށް އަންނަނިވި ފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުންކަމުގައި އެފަރާތުން ބުނެއެވެ.

"28. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ކުއްޖަކަށް ތުހުމަތު ކުރެވޭ ކުށުގެ ބާވަތަކީ، ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރިވާނެ ކަމަށް، އަދި ހެއްކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ އިޙުތިމާލު އޮތްކަމަށް ބެލިދާނެ، އެކަންކަން އެފަދައިން އޮތް ކަމަށް ބެލެވުމަކީ، ކުއްޖާގެ ހާލަތާއި މައްސަލައިގެ ވަރައިގެންވާ އަނގުރައި ކަންކަމަށް ބަލައި ކުއްޖާ ގޭގައި ބަންދުކުރުމަށް ޙުކުމް ގޮތުން ހުރަސްއަޅާ ކަމެއް ނޫނެވެ. ކުއްޖާ ގޭގައި

ބަންދުކުރުމަށް ފަނޑިޔާރަށް ޤާނޫނުން ލިބިދީފައިވާ އިޚްތިޔާރު ނެތިގެންދާނެ ކަމެއްވެސް ނޫނެވެ.

29. ކުއްޖާ ގެގައި ބަންދުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރަކީ ފަނޑިޔާރަށް ލިބިދީފައިވާ އިޚްތިޔާރެއްކަމާމެދު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުންވެސް އިންކާރެއް ނުކުރެއެވެ.

30. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ކުއްޖާ ގެގައި ބަންދުކުރުމަކީ ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނުން ފަނޑިޔާރަށް ލިބިދީފައިވާ އިޚްތިޔާރަކަށްވާއިރު، ކުއްޖާގެ ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ގެ ބަންދު ދިގުކުރެއްވުމަށް ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ނިންމި ނިންމުން މި ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކޮށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކައިގެ މައްޗަށް، ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނުގެ އަލިގައި ބަލާއިރު، ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނާ ހިލާފު، އަދި މި ކޯޓުން ބާޠިލުކުރަންޖެހޭ ނިންމުމެއް ކަމުގައި ނުފެނެއެވެ. ކުއްޖާ ގެ ބަންދުގައި ހޭދަކޮށްފައިވާ މުއްދަތުގައި ގޯސް ނުވަތަ ނުރަނގަޅު ކަމެއް ފާހަގަކުރެވިފައި ނުވާއިރު، ޑައިވާޝަން އާއި ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓާއި ގުޅޭގޮތުން ކުރާ މަސައްކަތަށް އެއްބާރުލުންދީ އަދި ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރުމަށް ކޯހުގައި ބައިވެރިވެ، އެކަމުގައި ކުރިއަށްދާގޮތާއި ޑައިވާޝަން އާއި ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްގެ ފަރާތުން ކުރިއަށްގެންދާ މަސައްކަތާއި، މި މައްސަލައިގައި ވަށައިގެންވާ އެންމެހައި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލައިގެން، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ކުއްޖާގެ ގެބަންދު ދިގުކުރެއްވުމަށް ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ނިންމި ނިންމުން ރަނގަޅު ކަމަށް ދެކެމެވެ."

10. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ދެވަނަ ގޮތުގައި، ހައިކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި އިސްވެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުމުން، ފަނޑިޔާރަށް ލިބިދޭނެ އިޚްތިޔާރީ ބާރަކީ ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ

ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގައި ކުއްޖަކު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ނިންމުމުގައި ފަނޑިޔާރު ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް ބުނެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބެލުމެއް ނޫނީ، އެ ޤާނޫނުގެ 59-1 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް ލިބިދޭ އިޚްތިޔާރެއް ކަމުގައި މާނަކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮވެއެވެ. އެހެނީ، މި މާނަކުރުމުގެ ސަބަބުން، ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނުގެ 59-1 ވަނަ މާއްދާއިން ފަނޑިޔާރަށް ލިބިދީފައިވާ އިޚްތިޔާރުގެ ބޭނުން ކުރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރުމަށް އެ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ (1) މައްސަލައިގެ ވަރައިގެންވާ އެންމެހާ ކަންކަމާއި، (2) ކުއްޖާގެ ބާރަށުގެ ތޮށްޓަގައި، ކުއްޖާ ކުށްކުރިކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ ގޮތާއި، ކުށުގެ ޖަރީމާއާއި، ކުށްކުރުމުގައި ހިމެނޭ އަނިޔާވެރިކަމާއި، ކުށުގެ ސަބަބުން މުޖުތަމަޢަށް ކުރި ނުރައްކާ އަސަރާއި، ކުށުގެ ސަބަބުން އަނިޔާވި ކުއްޖާގެ ޙައްޤުތައް، ހެކިންގެ ގޮތުގައި ތިބި ކުދިންގެ ދުރުމަތީގައިވާ ކުއްޖާއާ ގުޅުންހުރި މީހުންނަށް ނުރައްކާ ފޯރުވާފާނެ ކަމަށް އޮތް އިޙުތިމާލުކަމާއި، ފަނޑިޔާރަށް ލިބިދީފައިވާ އިޚްތިޔާރު ބޭނުންކުރުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ކަންކަމެއް ނޫނެވެ.

11. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ ޙައްޤުގައި، އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ކުއްޖާގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނުގެ 59-1 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ އެއްޗެއް އެހެން ގޮތަކަށް ބަދަލުކޮށް، އެހެން ގޮތަކަށް މާނަކުރުމާމެދު އެއްވެސް ކަހަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ފާހަގަ ކޮށްފައި ނުވާކަމަށެވެ. އަދި ހައިކޯޓުގެ ނިންމުމުގައިވާ ކުށްވެރިން ބަންދުގައި ބޭއްވުމާމެދު މައްސަލަތަކުގައި ގޮތް ކަނޑައެޅުމުގައި، ޤާނޫނުން ފަނޑިޔާރަށް ލިބިދީފައިވާ އިޚްތިޔާރެއް ބޭނުންކުރުމާމެދު ކަންކަން ކަމުގައިވާތީ، ހައިކޯޓުގެ މި ނިންމުމަކީ ކުޑަކުދިންގެ ޤާނޫނާ ޚިލާފު ނިންމުމެއް ނޫންކަމަށެވެ. އަދި ކޯޓުން ކޮށްފައިވާ އިސްތިދުލާލު ޝަރުޢީގޮތާ ޚިލާފު އިސްތިދުލާލު ކަމުގެ ކުއްޖާ ކުށްވެރިނުވާމީހާއި، ޖުޑީޝަލް އޮތް ޖިނާއީ ޢަދާލަތު ސްޓެންޑަރޑް ކޯޓުން ނަހަމަ ކުއްޖާގެ ފަރާތުން އެ ޖުޑީޝަލް ސްޓަޑީޒް ... ބަޔާންކޮށްފައިވާ، ކުއްޖާ ގެބަންދުގައި ބޭއްވުމަށް ޖިނާއީ ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ މައްސަލައިގެ ވަޒަނާއި އެންމެހާ

ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށް ފުރުގައި ކަމުގައި ދެކޭކަމަށްވާއިރު، ހައިކޯޓުގެ ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނަން ޖެހޭކަމެއް ނެތް ކަމަށެވެ.

ފަނޑިޔާރަށް ލިބިދޭ އިޚްތިޔާރު އަދި އިޚްތިޔާރުގެ ބޭނުން ހިފަންޖެހޭ ގޮތް

12. ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާއާއި 59-1 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، އެ މާއްދާތަކުގައި އޮންނަނީ:

> **59. ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ނިންމުމުގައި ޤާޟީ ރިޢާޔަތްކުރަންވީ ކަންކަން**
>
> (ހ) ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ހިފެހެއްޓި ނަމަވެސް ހައްޔަރުކުރެވޭ ކުޑަކުއްޖަކު ޝަރީޢަތް ފުރުމުގެ ކުރިން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ޤާޟީ ނިންމަންވާނީ، އެކުއްޖާ ކުރި ކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށަކީ ޖިނާއީ ބޮޑު ކުށެއް ކަމުގައިވެފައި، ކުއްޖާގެ ޙާލަތާއި ބަންދާމެދު ޖިބްޗަމަށް އޮތް ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސްގެ ޤަވާޢިދު ހުރުމަތްތެރި، އެކުއްޖާ ދޫކޮށްލައިފިނަމަ، އަންނަނިވި ޙާލަތެއް މެދުވެރިވެދާނެކަމަށް ބެލެވޭނަމައެވެ.
>
> (1) އޭނާއާމެދު ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ މައްސަލައިގެ ހެކި ފޮރުވުމަށް ނުވަތަ އެ މައްސަލައިގައި ހެކިބަހެއް ދޭން ހުރި މީހަކަށް ނުފޫޒެއް ފޯރުވުމަށް އޭނާ މަސައްކަތްކުރާނެކަމަށް ބެލެވުން؛
>
> (2) އޭނާ ޖިނާއީ ބޮޑު ކުށެއް ކޮށްފާނެ ކަމަށް ބެލެވުން؛ ނުވަތަ
>
> (3) އޭނާ ކޯޓަށް ޙާޟިރުނުވެދާނެ ކަމަށް ބެލެވުން؛ ނުވަތަ
>
> (4) އޭނާ ފިލައިފާނެ ކަމަށް ބެލެވުން؛ ނުވަތަ
>
> (5) އޭނާ ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ މުޖުތަމަޢުގެ ނުވަތަ އޭނާގެ އަމިއްލަ ސަލާމަތަށް ނުރައްކަލެއް ކުރިމަތިވެދާނެ ކަމަށް ބެލެވުން.
>
> (ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ކުޑަކުއްޖަކު ބަންދުކުރަން ނިންމަންވާނީ، މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އެންމެހައި ކަންކަމަށް

ރިޕޯޓުކުރުމާއެކު، ބަންދުކުރުން ފިޔަވައި އެހެން ފިޔަވަޅެއް
އެޅުން އޮތީ ބެލުމަށްފަހު، އެހެން ގޮތެއް ނެތް
ބާރަމުގައެވެ.

(ނ) މި މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ ބާރަމުގައިވެސް
ކުޝަކުއްޖަކު ބަންދުކުރަންވާނީ އެކަށީގެންވާ އެންމެ ކުރު
މުއްދަތަކަށެވެ.

(ރ) އެއް ކުއްޖަކަށްވުރެ ގިނަ ކުދިން ހިފެހެ
މައްސަލައެއްގައި ފިޔަވަޅު ކޮންމެ ކުއްޖަކާ ގުޅޭގޮތުން
ތަފްޞީލުކޮށް މައްސަލަޔާ ވަކި ހިސާބަކާއި
ބާރަމުބަކެއް އެ މައްސަލަ ހިނގާން މައްސަލައެއް
ކަމުގައިވާމިއާއި، ކުންކުރަން ފުދުފުރާ ބާރަމުބައްވެސް
ކޮންމެ ކުއްޖަކާ ގުޅޭގޮތުން ބަޔާންވާނަމަ، މި މާއްދާގެ (ނ)
ގެ ދަށުން ކުޝަކުއްޖަކު ބަންދުގައި ބެހެއްޓޭން މުއްދަތު
ކަނޑައަޅަންވާނީ އެއިން ކޮންމެ ކުއްޖެއްގެ ބާރަމަށް ވަކިން
ރިޕޯޓުކުރަން ފުރުގެއެވެ.

(ބ) މި މާއްދާގެ ދަށުން ކުޝަކުއްޖަކު ބަންދުކުރުމަށް ޤާނޫނީ
ނިންމި ކަމުގައިވިޔަސްވެސް، އެ ނިންމުން ނިންމަން
ޖެހުނުގޮތާ ގުޅޭ ބާރަމު ދުވިއްޔާ ބެލުމަށްޓަކައި
ގަވާއިދުން ކޮބަން ރިޕޯޓުކުރުމަށް ފުރުހުނުނަން ޤާނޫނީ
އަންގަންވާނެއެވެ. އަދި އެ ބާރަމު ނުވަތަ ސަބަބު
ނޮޓިފްސްޓުއިވާނަމަ، އެކުއްޖާ ބަންދުން ދޫކުރުމަށް ޤާނޫނީ
އަމުރުކުރަންވާނެއެވެ. އަދި ކުޝަކުއްޖަކު ބަންދުކުރުމަށް
ނިންމާ މައްސަލަޔަކުގައި، އެކުއްޖާ ބަންދުކުރުމަށް ޤާނޫނީ
ނިންމާ ނިންމުން މުރާޖަޢާކޮށްދިނުމަށް އެދި އެއްވެސް
ފަރާތަކުން ހުށަހެޅި ނަމަވެސް، އެކުއްޖާ ބަންދުކުރުމަށް
ނިންމި ނިންމުން ދުދުވެރިވި ސަބަބު ބާރަމު
ދޭދުރުގެ ކޮންމެ 15 (ފަނަރަ) ދުވަހަކުން ޤާނޫނީ
މުރާޖަޢާކުރަންވާނެއެވެ.

ޝަރީޢަތް ފެނުމުގެ ކުރިން ނުވަތަ ޝަރީޢަތް ފެނުމަށްފަހު ގޯގައި ބަންދުކުރުން

59-1 (ހ) ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ހައްޔަރުކުރެވޭ ކުއްޖެއްގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރާއިރު އުސޫލަކީ ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަކީ ނިސްބަތާ ހާލަތުތަކުގައި، އެ މައްސަލައިގެ ވަޒަނާއި އަނިޔާގެ ކަންކަމާއި ކުއްޖާގެ ހާލަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހު، އެކުއްޖާ ގޭގައި ބަންދުކުރުމަކީ އަޚީރުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު ގޮސިއަން ލިބިގެންވެއެވެ.

(ށ) ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައެއްގައި ހިމެނޭ ކުއްޖެއްގެ ބަންދު މުއްދަތު އިތުރުކުރާ ހާލަތުގައި، އެ މައްސަލައިގެ ވަޒަނާއި އަނިޔާ ކަނޑައަޅާ ކުއްޖާގެ ހާލަތަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހު، އެކުއްޖާ ގޭގައި ބަންދުކުރުމަކީ އަޚީރުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު ގޮސިއަން ލިބިގެންވެއެވެ.

13. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/14 ފަސިއްލާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ 29 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި ކުއްޖަކު ގޭގައި ބަންދުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރަކީ ފަނޑިޔާރަށް ލިބިދީފައިވާ އިޚްތިޔާރެއް ކަމާމެދު ސުވާލެއް އުފެދިފައި ނުވެއެވެ. މިކަމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން އަދި ކުއްޖާގެ ފަރާތުން ނުވަތަ ކުއްޖާގެ ގާނޫނީ ވަކީލު ހިމާޔަތްކުރުމުން، ޢާއިލާގެ މަސްލަހަތާ ތަރުބިއްޔަތުކުރުމަށްޓަކައި ކޯޓަށް ހާޒިރުވެ މިބި އެއްވެސް ފާހަގަކުރުމެއް އިސްލާހެއް ނުކުރެއެވެ.

14. އެހެންކަމުން، މިމައްސަލައިގައި ހަސްތުން ދެބަސްވެ ސުވާލު އުފައްދަނީ ކުޑަކުދިން ހައްގުގެ ގާނޫނުގެ 59-1 ވަނަ މާއްދާއިން ފަނޑިޔާރަށް ލިބިދޭނާ އިޚްތިޔާރުގެ ބޭނުން ހިފައި، ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި ކުއްޖަކު ގޭގައި ބަންދުކުރުމަށް ފަނޑިޔާރަކު ނިންމާނަމަ، އެ އިޚްތިޔާރުގެ ބޭނުން ހިފުމުގައި ފަނޑިޔާރު ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ހުރިނަމަ، އެއީ ކޮން ކަންތައްތަކެއް ކަމާމެދުއެވެ.

15. މި ނުކުތާއާމެދު އެއްޗެއް ބުނުމުގެ ކުރިން، ޤާނޫނުގައި ކުޑަކުދިން ބަންދުކުރުމާމެދު ހުރި ބައެއް ކަންކަމަށް އަލިއަޅުވާލާނަމެވެ.

15.1. ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ 58 ވަނަ މާއްދާއިން ސާފުވާން އޮތް ގޮތުގައި، ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ހިފެހެއްޓޭ ނުވަތަ ހައްޔަރުކުރެވޭ ކުޑަކުއްޖަކު ޝަރީޢަތް ފުރުމުގެ ކުރިން ބަންދުގައި ބަހައްޓަންވާނީ، ޚާއްޞަ ޙާލަތްތަކެއްގައި، ކޯޓު އަމުރެއްގެ ދަށުންނެވެ. އަދި އެފަދަ ކުއްޖަކު ޝަރީޢަތް ފުރުމުގެ ކުރިން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ނިންމުމުގެ ކުރިން، އާޚިރު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ ބަދަލުގައި އެހެން ޝަރުޢީ ފިޔަވަޅުތަކެއް ކަނޑައެޅޭތޯ އޮތްތޯ ބަލަންޖެހޭނެއެވެ. މި މާއްދާއަކީ، ކުށުގެ އަމަލު ކުރާ ކުދިންނަށް ނިޒާމުގެ ހިމާޔަތް ދެއްވުމަށްޓަކައި އެ ކުދިން ރައްކާތެރިކުރުމަށްޓަކައި ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުތަކުގައި ގެންގުޅޭ މަޤްޞަދުތައް ކަމުގައިވާ "އެންމެ ފަހު ފިޔަވަޅެއްގެ ގޮތުގައި ދުނިޔޭ ބަންދު ނުކުރުން" ދިފާޢުކުރުމުގެ މަބްދައު އެ ޤާނޫނުގައި ހިމަނާފައިވާ މާއްދާއެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ 58 ވަނަ މާއްދާ އެފަދައިން އޮތުމުގެ މާނައަކީ، ޖިނާއީ ކުށުގެ ތުހުމަތު ކުރެވޭ ކުޑަކުދިން ބަންދު ކުރުމަކީ މަނާ ބަންދުކުރުމެއް ނޫނެވެ.

15.2. ކުށުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުއްޖަކު ބަންދުކުރުމަކީ ކޯބައިކަމުގެ މައްސަލަ ބަލާއިރު، ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ 79 ވަނަ މާއްދާގައި ކުރު މުއްދަތަކަށް ނުވަތަ ދިގު މުއްދަތަކަށް އެކަހެރިކޮށްގެން ފަރުވާދެވޭނެ ކުޑަކުދިންނާއި، އިޞްލާޙީ ފިޔަވަޅުއެޅުމަށްޓަކައި ދިގު މުއްދަތަށް ބަންދުގައި ބައިތިއްބަންޖެހޭ ކުދިން ބޭތިއްބުމަށްޓަކައި، ވަކި ބާވަތްތަކެއްގެ މަރުކަޒުތަކެއް ހުންނަންޖެހޭނެ ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެ މަރުކަޒުތަކުގެ ތެރެއިން ކަމާއި ބެހޭފަރާތް އެކަށީގެންވާ މަރުކަޒެއްގައި ކުޑަކުދިން ބަންދު ކުރުން ޤާނޫނު ހުއްދަކުރެއެވެ. އަދި އިޞްލާޙީ ބަންދުކޮށްފައިވާ ކުއްޖެއްގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިޞްލާޙުކުރާއިރު، އެ ކުއްޖާ ގެގައި ބަންދުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ކުޑަކުދިންގެ ޢަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ

59-1 ވަނަ މާއްދާއިން ލިބިދިފައިވާ ޙައްޤުން، އެއީވެސް އެ ޤާނޫނު ދަށުން ބާވަތެއްގެ ބަންދެއް ކުރުމުގައި ބަލަންޖެހެއެވެ.

16. ހުށަހަޅާފައިވާ މި މައްސަލައިގައި ހުށަހެޅުމުގެ އުފެދިފައިވާ އަސާސީ މައި ސުވާލަކީ ނަޒަރުކުރާއިރު، ކުރީކޯޓުގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ 59-1 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަންދު މުއްދަތު އާކުރުމުގައި، ކޯޓާ ގެނައި ބަންދުކުރުމުގެ އިޖްރާއާތު ފުރިހަމަކޮށް ލިބިގެންވާ މައްސަލައިގެ ވަކިއެކިތަން އެންމެހާ ކަންކަމާއި، ކޯޓާގެ ނިޔަމަތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހުގައި ކަން އެ މާއްދާ ލިޔެފައިވާ ގޮތުން އެކުލެވޭ ނުކުތާ. އެހެންކަމުން، އެ މާއްދާއިން ފުރިހަމަކޮށް ލިބޭ އިޖުރާއަތު މުޅިވިދާން، އެއީވެސް އިލްމީ ނޫން ގޮތުގައި ލިބިދޭ އިޖުރާއާތު ކަމަށް އަހުރުން ނުދެކެމެވެ. ޤާނޫނުގެ ދަށުން ފުރިހަމަކޮށް ލިބޭ ކަންތަ އިޖްރާއާތުވެސް ވަކިއެކިތަން ކަންކަމާއި ޤާނޫނީ ސަބަބުގެ މައްސަލަ ބިނާވާ، ފުރުޞަތުދީކަމުގެ ނިޔާ ކަމުގައި ބަލަންޖެހެއެވެ. އެއާއި ހިލާފަށް، ވަކިއެކިތަން ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްނުކޮށް، ނިޔާމުގައި ބިނާކުރާ ޤާނޫނީ ސަބަބުތަކެއް ނެތި ނިންމާކަމަކީ ހުކުމްތައް (arbitrary) ނިންމުމަކަށް ވުމުގެ ފުރުސަތު ބޮޑު ވެގެން ދެއެވެ.

17. އެހެންކަމުގައި ވަނީނަމަ، ފުރިހަމަކޮށް ޤާނޫނުން ލިބިދިފައިވާ އިޖުރާއަތު ކޮން ހުރިހާއެއްގެ މަތިއިން ލިބިދިފައިވާ އިޖުރާއަތެއްކަމެވެ؟ ކުރީކޯޓުގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ 59-1 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ އިޖުރާއާތު ޤަބޫލުކުރުމުގައި މައްސަލައިގެ ވަކިއެކިތަން އެންމެހާ ކަންކަމަށާއި، ކޯޓުގެ ނިޔަމަތަ ރިޢާޔަތްކުރަން ހިތްހިފައިވުމުން، މި ދެ ކަމަކީ ހައްޤުތަކުރުން ކޯޓުއެއްގެ ބަންދުގެ މުއްދަތު އިތުރުކުރުމުގައި އެ ކޯޓަކު ގެގައި ބަންދުކުރުމަށް ފުރިހަމަކޮށް ލިބިދިފައިވާ އިޖުރާއާތުގެ ބާރުން ހިފުމުގައި، އެ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ފުރިހަމަ ބަލަންޖެހޭ، އަދި އެކަންކަމާއި ގުޅޭ ރަދީފެއްކަމުގެ މައްޗަށް ފުރިހަމަގެ ނިންމުން ބިނާވާންޖެހޭ ކަންކަން ކުރުމުގައި އަހުރުން ދެކެމެވެ.

18. މައްސަލައިގެ ވަނަވަރާ އެންމެ ގާތްވާ ކަންކަމާއި، ކުއްޖާގެ ބާރުވެރިވުމުގެ ޙައްޤުތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، އުނގެނުމާއި ވަޒަންކުރުމުގައި، ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، (ށ)، (ނ)، އަދި (ރ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބެލުމަށްފަހު ކަމުގައި އަރުވަންޖެހޭނެކަމެވެ. އެއީ، އެ މާއްދާގެ އެ އަކުރުތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މައްސަލައިގެ ވަނަވަރާ ގާތްވާ ކަންކަމާއި، ކުއްޖާގެ ބާރުވެރިވުމުގެ ކަންކަން ވަޒަންކުރުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ކަންކަމެވެ.

19. މީގެ އިތުރުން، ކުޑަކުއްޖެއް ބަލަހައްޓާނެ ފަރާތެއް ކަނޑައަޅާއިރު ހިޔާލުފާޅުކުރުމުގެ ޙައްޤު ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުގެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އެއީ ހަމައެކަނި ކުއްޖަކު މަޖިލީހުގައި ބަޔާންކުރާ ބަލަހައްޓަން ކަންކަން ކަމުގައި ފާހަގަކޮށްފައި ނުވާއިރު، މަޖިލީހުގައި ޝަރީޢަތް ކުރާ ކުއްޖާ ހުށަހަޅާ ބަޔާނާއި ގުޅޭގޮތުން، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ހިޔާލު ދޭ ކަމަށް އުޅޭ މަރުޙަލާގައި ހިޔާލުފާޅުކުރުމަށް ޖާގަ ދެވިދާނެ ކަމުގައި ކަންކަން ދެކެމެވެ. ހިޔާލުގެ ނިންމުމަށް އެ ކުއްޖާ މަޖިލީހުގައި ބަޔާންކުރުން ކަން، ނުވަތަ ގޮތުގައި ބަޔާންކުރުން ކަން، ނުވަތަ ސަރުކާރުގެ ދަރިވަރުންކަން ބިނާވާ އެ ކުއްޖެއް ހިފާ މައްސަލަގައި ކުއްޖާގެ ފުރުސަތު ފުރިހަމައިން ދިނުމާއި ކަންކަން ހިފެހެއްޓުން، ބޭނުން މައްސަލަގައި ވަނަވަރާ އެންމެ ގާތްވާ ކުއްޖާގެ ބާރުވެރިކަމެވެ.

20. މިހެންކަމުން، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ޤާނޫނާ ކުއްޖާގެ މައްޗަށް ވެރިކަން ކުރުމާ ކުރިން ބޭނުންވާ ޙައްޤުތައް ހަމަޖެހޭ، އަދި / ނުވަތަ ކުއްޖާ ބަލަހައްޓާ ދަރިފުޅުގެ ޙައްޤުތަކަށް ސަލާމަތުގެ ބަލަހައްޓާ ފަރާތްތަކުން ބެލެނިވެރިޔާ ކަންކަން ހުރިހައިގޮތަކަށް، އަދި / ނުވަތަ ކުއްޖާގެ ފަރާތުން ހެއްކަން ނުފޫޒު ފޯރުވުމުގެ ިޢުތިމާދުކުރަމުންދާ ޙަޤީޤަތް ހަމައެކަނި، އެ ކުއްޖަކު ގޮތުގައި ބަޔާންކުރުމުގެ ފުރުސަތު ދޭން އުފަލން ހުރިހާ ޙައްޤު ކަމުގައި ކަމަކަށް ނުވާނޭ، އެ ސަރުކާރުގެ ކަނޑައެޅުން އެކަން އެޑްމިނިސްޓްރޭޓިވް އެކަށީގެންވާ ކަމަކާ ރުޅިވަރިކަން ދޭންޖެހޭ ނުވަތަ ޝަރީޢަތުގެ ފާހަގަކުރަމެވެ. އަދި ފުރިހަމަ ވަޒަންކުރަންޖެހޭނެއެވެ. އަދި ފުރުސަތުގެ ހިފަހައްޓާ

ސަބަބުން މައުޟޫޢީ މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގައި ދިމާވެދާނެ ގޮންޖެހުންތަކަށްވެސް ވިސްނަންޖެހެއެވެ.

21. މީގެ އިތުރުން، ކުޑަކުދިންގެ އަދުލުގެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ފަދައިން ކުއްޖާގެ ޙާލަތާއި ބަނދަރުގެ ޢުމުރާ ޖުވެނައިލް ޖަސްޓިސް ޔުނިޓުގެ ބެލުމުގައި، ކުއްޖާ ފަރާތުން ކާޖުން ފާހަގަކުރެވޭ ޤާނޫނީ ބަޔާން ...

ނިންމުން

22. އިސްތިފާ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމާއެކު، ހުޅުކުރިންގެ ޤަވާއިދުގެ ޤާނޫނުގެ 1-59 ވަނަ މާއްދާއިން ފަސޭހައާރަން ލިބިދީފައިވާ އިޚްތިޔާރުގެ ބޭނުން ކުރުމުގައި ރިޔާއަތްކުރުމަށް އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ މަޖްލިސްތަކުގެ ވަރަށްގިނަ އަށްވުރެ ކަންކަމާއި، ހުއްޖާގެ ޙާލަތު ވަޒަންކުރަންވާނީ އެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގައި ހުއްޖަތު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ނިންމުމުގައި ފަސޭހައާރު ރިޔާއަތްކުރަންޖެހޭނެ ކަންކަމަށް ބަލާ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޔާއަތްކުރުމަށް ފުރުގައި ކުރުމުގައި އަހުރެން ދެކެމެވެ.

23. އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/14 ގެ ސުވާލާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ 28 ވަނަ ޖުލައިމަހުން 30 ވަނަ ޖުލައިމަހުގެ ނިޔަލަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، ހުއްޖާ ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމާމެދު، އަދި ބަންދުގައި ބަހައްޓާނެ ތަނަކާމެދު ގޮތް ކަނޑައެޅުމަށް ފަސޭހައާރަން އިޚްތިޔާރު ލިބިގެންވާކަމާމެދު ހުސްވާލެއް ނެތްހިނދު، އެ އިޚްތިޔާރުގެ ބޭނުން ހިފުންވާނީ ވަރަށްގިނަވާ ކަންކަމާއި ޤާނޫނީ ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ކަމުގައި ދެކެމެވެ. އަދި މި ޤަވާއިދުގެ 18 ވަނަ ޖުލައިމަހުން ފެށިގެން 21 ވަނަ ޖުލައިމަހުގެ ނިޔަލަށް ދާހަގަކޮށްފައިވާ ސަބަބުތަކަށް ބަލައި، ހައިކޯޓުގެ ނިންމުން ބިނާވެފައިވާ ހުޅުކުއްޖަކު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގައި ފަސޭހައާރުން ރިޔާއަތްކުރަންޖެހޭ ކަންކަމަށް އެންމެ އެކަށީގެން އަހައްމިއްޔަތު ކަމެއް ދެކިގެން ކުރުމުގައި ނުފެންނާތީ، ހައިކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ ބެހޭގޮތުން ބައި ބާތިލް ކުރަންޖެހޭ ކަމުގައި އަހުރެންނަށް ބެލެވެއެވެ.

24. ހަމަ މިއާއެކު، ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/14 ގެ ސުވާލާ އިސްތިއުނާފު ކުރިއިރު، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން އެދޭ ގޮތުގައި، ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 147-B4/AM/2022/03 "ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމިގޮތް" ބާޠިލުކުރުމަށް އެދިފައިވާތީ، ބާޠިލުކޮށްދިނުމަށް އެދިފައިވާ މި އަމުރަކީ އޭގެ ބާރު ހުއްޓި، ޢާއިލީއްޔާތުގެ ގޮތުގައިވާ އަމުރެއްކަން

ވުމުގެ އިތުރުން، އެ އަމުރު ނެރުނު ފަހުން، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ކުއްޖާ ގޭގައި ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ކަނޑައަޅާ އިތުރު އަމުރުތަކެއް ނެރެފައިވާކަން އިސްތިއުނާފުކުރާ އަދި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ބަހުން އެނގޭތީ، ހަވާލާދީފައިވާ "ބަންދު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމުމުގެ" ބާޠިލުކުރާނެ ތަނެއް ނެތްކަމުގައިވެސް އަހުރެން ދެކެމެވެ.

ފަނޑިޔާރު އަލީ ރަޝީދު ޙުސައިންގެ ރައުޔު

25. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު އާއިޝާ ޝުޖޫން މުޙައްމަދުގެ ރައުޔާ އަހުރެން އެއްބަސްވަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޑރ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްގެ ރައުޔު

26. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު އާއިޝާ ޝުޖޫން މުޙައްމަދުގެ ރައުޔާ އަހުރެން އެއްބަސްވަމެވެ.

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަން އެ ގޮތުގައިވާތީ ޙުކުމުން:

(1) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/14 ޤަޟިއްޔާގައި، އެ ކޯޓުގެ ނިންމުން ބިނާވެފައިވަނީ ކުޑަކުއްޖަކު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގައި ފަނޑިޔާރުން ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންކަމަށް އެންމެ އެކަށޭނަ އަހަންމިއްޔަތު ކަމެއް ދެވިގެން ކަމުގައި ނުފެންނާތީ، އެ ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ 28 ވަނަ ޕެރެގްރާފުން ފެށިގެން 30 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގެ ނިހާޔަތަށް އޮތް ބައި ބާޠިލުކުރަމެވެ؛ އަދި

(2) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/14 ޤަޟިއްޔާއިން ދަމަހައްޓާފައިވާ ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 147-B4/AM/2022/03 "ބަންދު

މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމިގޮތް" އަދި މިހާރު އާދެ ބާރު ކަސީ، ގާއިމުކުރުމުގެ ދެއްކިލާ

އަމުރަކަށްވާތީ، އެ އަމުރު މިހިނދުގައި ބާޠިލުކޮށްލާން ގޮތެއް ނެތް ކަމަށް؛

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާގުން ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މި ފައިސަލާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ޢަލީ ރަޝީދު ހުސައިން | ޢާއިޝާ ޝުޖޫން މުޙައްމަދު | މުޙައްމަދު އިބްރާހީމް

(ރިޔާސަތު)